voorbereiding boekwerk Zandvoort in bezettingstijd 1940- 1945 aangesl. organisatie:	naam: W.M.B. Bosman straat: C. v.d. Werffstraat 10 geb.datum: 16-10-06 activiteiten: gem. secretaris -

....

Voor wat mijn ervaringen gedurende de bezettingstijd betreft moge ik beginnen met te verwijzen naar de rapporten welke ik dienaangaande aan het gemeentebestuur heb uitgebracht. Met name naar het rapport d.d. 30 maart 1955 (waarvan een foto copie hierbij gaat) en een rapport d.d. 5 sept 1953 („afbraak, herbouw en uitbreiding van de badplaats Zandvoort - - -.") dat in het gemeente-archief berust en waarvan vooral het begin van belang kan zijn voor het door U gestelde doel. Mocht men op bepaalde punten nadere detaillering wensen, dan ben ik daartoe gaarne bereid. Voorlopig wil ik volstaan met twee opstellen,

n.l.

a. karakteristiek van het gemeentebestuur als n.s.b. bewind (18/11 '42 – 5/5 '45)

b. de voedselvoorziening -

II

voorbereiding boekwerk	naam: W.M.B. Bosman
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

N.S.B.-bewind in Zandvoort
10 nov 1942 - 5 mei 1945.

Men kan de vraag stellen hoe gedroegen de N.S.B. bestuurders zich persoonlijk in een periode waarin het duitse gezag zich te buiten ging aan terreur en andere gruweldaden, daarbij veelal geholpen door N.S.B.ers.

Ik kan verklaren dat mij geen geval bekend is waarin door toedoen van burgemeester Ziegler of de wethouders Heyenbrock en Gerke, inwoners van Zandvoort in gevaar zouden zijn gekomen.

De heer Ziegler was sympathiserend N.S.B. lid en hield zich steeds min of meer op de vlakte. De heer Heyenbrock was een vriendelijk type, dat veelvuldig contacten onderhield met de „kameraden", maar toch ook oog had voor de belangen van de niet-N.S.B. gezinde Zandvoorters. Dr Gerke was als huisarts de enige die bijna alle Zandvoorters kende en vrijwel geen onderscheid maakte tussen N.S.B.ers en de anderen.

Ik weet mij bijvoorbeeld te herinneren dat er duitse militairen op de secretarie kwamen om het bevolkingsregister te controleren op de aanwezigheid van jonge mannen die nog voor uitzending naar Duitsland in aanmerking konden komen. De ambtenaar Weber kwam met een

III

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

stalen gezicht de bevolking hoorden hangen nadat hij tevoren alle gewone lopende jonge mannen daarmee had gedreigd. Heijenbroek moet hebben geweten dat deze [illegible] was verricht (immers jongelui die hij op straat zag lopen ontsnapten in de verwarring!) maar hij liet daarover bij de Duitsers niets blijken. Heijenbroek was ook bekend met de onderduikers-schuilplaats op de algemene begraafplaats.

voorbereiding boekwerk Zandvoort in bezettingstijd 1940- 1945 aangesl. organisatie:	naam: straat: geb.datum: activiteiten:

....

Voedselvoorziening

Het gemeentebestuur heeft in de hongerwinter al het mogelijke gedaan om de bevolking van Zandvoort aan eten te helpen. Burgemeester en wethouders lieten mij daarbij de vrije hand om met hulp van wie dan ook, waar de mogelijkheid zich voordeed, voedsel te kopen en aan de bevolking te distribueren. Zandvoort had daartoe, naast de "officiële" voedseldistributie een eigen distributiekaarten systeem.

In de Haarlemmermeer werd met de landbouwer Duijsen een contract gesloten voor de verbouw van enkele HA bruine bonen, die in de zomer van 1944 door Zandvoortse scholieren werden geplukt. In de Zilk werden chalotten aangekocht. Suikerbieten werden aangekocht en in het gymnastieklokaal van de Wilhelminaschool tot stroop verwerkt. (moest 15 jan 1945 worden gestaakt wegens gebrek aan hout!)

Het meest spectaculair was de aardappel geschiedenis.

In B. en W. rees het denkbeeld voor rekening van de gemeente een schip te charteren dat in Friesland aardappelen moest gaan halen.

De ambtenaar Spoelstra van gas en water kreeg in december 1944 opdracht een schipper te zoeken

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

die dit karweitje zou kunnen klaren.

Hierna volgen de aantekeningen die ik destijds dagelijks maakte en waaruit men een beeld krijgt van hetgeen toen is gebeurd:

1945 12 jan : Spoelstra komt praten voor zijn schipper -

16 .. : Spoelstra: schipper zal nog een week wachten, moet zich anders melden bij Orts-kommandantur.

19 .. : Spoelstra: schipper heeft getelefoneerd met Roosen (voedselcommissaris) die was niet op kantoor. Bestemd van dat bureau verwijs naar A.B.D., die naar Beerema, die naar Kleefstra agent Hillegom. K2530/3346 ([illegible])
burgemeester: sleepboot Hamers Spaarndam K2564/223, welke olie? dieselolie of aandrijving van generator; eigenaar Gottmer Marnixlaan 13 Driehuis. Doorgegeven aan Kaptein [illegible] L

L organisatie „Door Kerk van allen"

20 jan. telef. burgemeester: voor boten te varen met verklaring Hauptmann Breitner.
van Liempt stadhuis Haarlem: neemt op gegevens boot en sleepboot; als niet voor I.K.O. dan voor Zorgen Haarlem [illegible] voor een dag; dinsdag morgen opnieuw bellen --
Hamers niet thuis.
telefoon burgemeester: heb sleepboot met de papieren Bolsward; is schipper nog beschikbaar?

21 jan Spoelstra met schipper naar Amersfoort geweest; geen Duitse papieren voor aardappelen verkregen
Bloemendaal: schipper gaat 24 januari varen

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

Do ton aardappelen halen voor weermacht-aannemer. Gaat Spoelstra mee?

22 jan. Jung heeft, Bescheinigung 220.000 Kg aardappelen van Zandvoort; Spoelstra gaat met boot mee.
Pieper heeft van een belofte 30 melk Friesland Zonneveld over inschakeling broer die in Franeker woont.

23 jan. Spoelstra contact schipper? getelefoneerd met politie Hillegom - Burgemeester van sleepboot 200 l. carb.
Jung, Bescheinigung vragen.
~~v. Liempt~~ v. Liempt voedsel voorziening Haarlem vraagt Gottmer met hem in contact te brengen; telef. doorgegeven aan Bloemendaal =
Pieper (Tr. Bk) brengt 6 cheques van f 5000,- (geld om in Friesland aardapp. te kopen).
Jung wil proberen Graf von der Ecke te bewegen zelf aardapp. te vorderen voor weermacht in Zandvoort.
telefoon schipper: boot zeil gereed.
Spoelstra brengt bagage e.d. naar schip.
Jung 's avonds ~~tel~~ telef: V.d. Ecke kan alleen voor zich zelf vorderen; als tweede boot Do ton voor hem, dan militairen mee die het gehele konvooi beveiligen.
Burgemeester 's avonds telef: 100 ton aannemer 45 van sleepboot, 40 van Bloemendaal, rest van Zandvoort -

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

24 jan. Jung: bezwaar tegen regeling met sleepboot, enz. - is Gottmer nog vrij? v. Crempt heeft nog geen contact met hem.
telef. v. Crempt Haarlem: Gottmer gaat van Haarlem tussen sleepagent Kalverlaan 15403 = burgemeester ingelicht over stagnatie = v. Crempt gebeld, kan Gottmer onze 300 ton ook slepen? geen bezwaar, daarna gebeld met Kalverla =
Jung gaat onderhandelen met sleepbaas Smit:
Jung met Smit op deze basis: schip „Henja" 220 ton Zandvoort. 80 van weermacht; vrachtschip 100 aannemer + 25 Smit - Henja 5 ton van Smit en aannemer, ook 5 ton van Smit; bovendien gemeente betaling sleeploon: Jung gaat dan met Smit naar Amsterdam om schip te zoeken = ~~telef~~ telef. burgemeester ingelicht =
telef Jung: nog niets van Smit gehoord = telef. burgemeester: zal Smit waarschuwen gereed houden voor Jung.

25 jan. Jung: akkoord met Smit: 80 ton weermacht, 220 ton gemeente waarvan 10 ton schipper, deze bovendien vergoeding van sleep, ~~aan~~ aannemer valt af.

26 jan. Jung: 1 contracten met schipper 2 naast spoelsche ook een koopman mee laten varen naam Freek Molenaar (Brederodelaan) af schoenmaker (spoelsche Hellede mij).

29 jan. Jung, burg., Heyenbrock: schip gaat dinsdag varen, Molenaar gaat mee; 's middags spoelsche stukken gegeven. P.v.d. Mije (kapitein grootvader) en O. Siderius (onderwijzer) willen reis mee maken - (niet doorgegaan)

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

's avonds telef Jurg - burgemeester - Jurg
over contract sleepboot.

30 jan. sneeuwstorm, verzoek aan bevolking van
liggen gebleven rogge (op terrein naast kabelloods)
uitgesteld-
telef burgemeester: sleepboot ligt niet op plaats:
bemanning boot onverschillig zoals teruggekeerd
Spoelstra: schipper raakte vast in ijs en kon
daardoor niet ~~niet~~ naar Hillegom gaan om
schip te halen; wacht nu op bericht

4 febr. telef Jurg en burgemeester over vertrek boot op
maandag; bootschipper aan Spoelstra en Drommel-
maandag;

5 febr. telef Jurg: Auto is er nog niet!
Heijenbrock: Graaf v.d. Ecke wil weten waar boot heen
gaat; zal den Orts Kommandanten inlichten-
telef Smit: waar blijft bemanning? auto Weenink
nog defect, Scheltens zal rijden; de Weenink laten
onderzoeken-
schipper Breedhaar telef: „waar blijft sleepboot! ik
lig bij sluis Spaarndam."

7 febr. telef. Jurg „Henja" ligt nog in Spaarndam; sleep-
boot nog niet in orde.
burg. telef. over sleepboot: Gottmer aan de telefoon
gevraagd over K 2550-4757.
telef. Spoelstra: liggen nog in Spaarndam; sleepboot
naar Amsterdam voor reparatie =
telef: Gottmer: wil varen 120 per dag, 500 l olie
4½ ton anthraciet, 200 l. smeerolie, kan voor
deze olie ter vervanging zorgen, zal daarvoor
condities opgeven.

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

8 febr.
Spoelstra met schipper Hamer aan de telefoon-
2 uur telef. Gottma: kan zelf niet, wel
Wezeman, Kalverlaan zal hem roepen.
Jong: Smit ligt voor centraal station
Kalverlaan: Wezeman is er nog niet geweest-
7 uur Spoelstra: nog geen sleepboot; Breek-
hoven maakt bezwaar voor voeding te kleine zorgen.
9 febr. Kalverlaan verwijst naar Postma Beverwijk
K 2510/4104.-
telef. met Molenaar: Smit ligt bij Kromhout.
telef. Postma: verwijst naar Marine Jagercom
van Amerde, S Banka IJmuiden
Kalverlaan: Wezeman wil varen: 810 l gasolie
50 l. smeerolie + 120 per dag of 300 l gasolie
40 H L. generator antr. 50 l smeerolie, Helder 184=
telef met Molenaar: Spoelstra belt het schip 35
per dag liggeld gaat rekenen.
telef Spoelstra: liggen er nog, Smit bij Kromhout.
Breekhoven rekent 35 per dag.
7½ uur Spoelstra: varen morgen 10 uur weg.
10 febr. 's middags: Spoelstra en Molenaar weer thuis!
11 febr. telef Smit: ligt in Spaarndam, ga morgen naar
Zaandam; laat Spoelstra en Molenaar aan boord
komen.
telef Jong en Berg over schip.

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

12 febr. met Jung Zoelstra en Molenaar weggebracht. Kwestie met sluis commandant Zaandam opgelost; terugweg (post Velsen overtreden) over A'dam, 4 uur thuis-

13 febr. formele aanstelling Molenaar als commies in afz dienst der gemeente. (Voor het geval hem op de gevaarlijke reis iets mocht overkomen) (dit stuk is nooit uitgereikt).

14 febr. Heijenbrock: telef Ortskomm: boot uit A'dam vertrokken:

15 febr telef. Molenaar: liggen in Noord Scharwoude- kunnen niet verder.. "Hesje" ligt te diep; terug naar Alkmaar, dan via N.H. kanaal; Smit geeft Breukhoven de schuld en wil f.2000 voor 70 l olie.
ik geantwoord: als reis gedaan, dan gerechtvaardigde wensen voldoen; nu varen en desnoods weermacht laten optreden. Jung en burg. ingelicht, laatste zegt: tweede boot Smit met hemzelf desnoods uit laten vallen-

16 febr. telef. Jung: Molenaar ~~telef~~ telefoon uit Alkmaar: Smit met tweede trekker naar Medemblik; "Fahrbefehle" doorbreken verlopen; Ortskomm Alkmaar wil niet verlengen; heb met O.K. Aerdenhout gebeld; die zullen Alkmaar inlichten.

20 febr 's avonds telef Jung: boot ligt in Medemblik, dreigt in beslag genomen te worden voor weermacht; laat O.K. Aerdenhout de schepen in beslag nemen-

21 febr. Jung van redactie beslagname schepen-
's avonds 8½ uur Jung telef: in Medemblik beslagname

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

afgegeven. O.K. Aerdenhout zal telefoneren met Oberleutenant Sub[illegible] stelle om schip te laten gaan -

23 febr. Jurg: O.K. [illegible] Oberleutnant en gevraagd schip direct weg te laten gaan

24 febr. 's avonds telef. Jurg: O.K. meldt dat schip uit Medemblik vertrokken is; hij belt ook met Beauftragte Leeuwarden

27 febr. 12 uur telef. Spoelstra uit Makkum: Zaterdag uit Medemblik; grote sleepboot onklaar en op Zandplaat; zijn gaan drijven en via sluis afsluitdijk naar Makkum; aldaar met boten binnen gekomen; gaan via Harlingen naar Franeker

3 maart. 's avonds telefoon Jurg: Molenaar belt uit Harlingen Fahrbefehle militairen verlengen.

5 maart 's avonds telef Jurg: Molenaar in Franeker; O.K. verwijst naar Beauftragte; Jurg zal majoor Hartenstein naar Beauftragte laten bellen.

6 maart 's avonds Jurg: O.K. Aerdenhout opgeheven! vertrokken; militairen een boot of wat nu? Molenaar naar Leeuwarden sturen of schip zwart laden? Zal Molenaar spreken.

~~8 maart 's avonds~~

7 maart. met V.B.N.A. gebied van aardappelen: geen mogelijkheid meer voor 50/50.

8 maart 's avonds Jurg: aan Molenaar gezegd: niet met weer.. moet intendant of voedselcommissaris maar zelf kopen en laden = burgemeester ingelicht

13 maart telefoon Molenaar Franeker, aanhoren ~~[illegible]~~ Mussel[illegible] kanaal [illegible] onmogelijk, schakel VBNA in = V.BNA wil wel bevrachten maar niet 50/50 = besproken met burgem. en Jurg =

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

's avonds bij Jung telef. met Molenaar: laden 150 ton V.B.N.A. rest van Zandvoort, ook wortelen en uien enz. = Molenaar: Brinkhorst 2 ligdagen à f 35, voorschot f 500 akkoord = Franeker 2135

14 maart. v/d. Oord zal met Franeker bellen: schip 150 ton V.B.N.A. = telef. v.d. Oord: zal morgen met Leeuwarden bellen = bij Jung telef. Molenaar: V.B.N.A. zal bureau Leeuwarden 6544 bellen dat Hesja 150 ton van Haarlem meeneemt; hoopt de resterende 90 ton aardappelen, uien, wortelen, stapel groenten, tarwe -

15 maart nieuwe Spoelstra ingelicht

19 maart. telefoon Zandhuis Franeker: Hesja naar Hoogezand, Spoelstra ziek Leeuwarden

24 maart 's avonds Jung telef: Molenaar vroeg mij Hoogezand 22 op te bellen; kan geen verbinding krijgen

25 maart Jung: kan geen verbinding krijgen

26 maart. telef. Hoogezand 22 Molenaar: schuit wordt geheel geladen V.B.N.A. varen woensdag 28/3 weg; via Groningen Lemmer A'dam; laat Jung met weermacht overleggen over voorspraak(?) 120/80 ton = Jung en meer Spoelstra ingelicht

27 maart 's avonds Jung: Molenaar zegt morgen geladen 230 ton VBNA, via Groningen naar Heemstede, daar manipulatie -

29 maart. Jung: schip uit Hoogezand vertrokken 185500 Kg = Heemstede =

XIII

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

2 april. Vreeman telef. Hillegom: vraag om Breukhoven eventg. 2 uur.

3 april. mr.- Spoelstra zonder aardapp= Heemskerk: gesprekken Molenaar en Spoelstra 10 Kg. erwten- Havenkantoor Groningen weet niets van "Henja" (haaral [illegible] [illegible])

4 april vergeefs getracht met Lemmen en Bakker te telefoneren.

8 april boot te A'dam = Spoelstra en Molenaar thuis; 's avonds bij Molenaar gesproken met Jong; naar Spaarndam slepen; Jong zal met duitsers beginnen.

9 april. Politie Hillegom ingelicht= Molenaar, Spoelstra, burgemeester, Heemskerk en Boerehuis naar bootje. Kalverda: Nestmaker 25 l olie, Cees stelt beschikbaar; vanavond boot ophalen naar Spaarndam= gevraagd Kalverda naar klein bootje, verwijst naar Zuidam 13358, die niet beschikbaar, verwijst naar Kees, die geen telef= met Jong en Heemskerk maatregelen besproken= met Kruger en Heemsk. vervoer geregeld= Jong laat protocol lezen= Spoelstra: sleepboot defect, ga naar Spaarndam; later telef: kan sleep vinden die voor 1 ton aardapp. vaart: acc= Jong: generaal vindt [illegible] [illegible] geeft 2 militairen= besproken: lossen in Spaarndam; mannen keren Hillegom; Kruger gebeld= burgemeester [illegible] [illegible] politie gevraagd: laat Bootsm morgen ochtend 6 uur bij mij komen.

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

10 april. 6 uur Baatjes ontving geen bericht = 6½ met Baatjes gesproken = 7¾ Bersma: maaltijd Cent. Keuken bestelt 50 liter = Burgemeester ingelicht: alc. = Baatjes: steenkolen handelaar 6 HL aan hem cadeau (van auto) = Jung: al bericht? = auto defect = 10½ Weenink rijdt weg = Kalsoda informeert naar sleepboot; 2 ik slecht in aardapp. vraagt geleende bus terug Kruger: pakt gebouw meest geschikt voor opslag Jung: militairen gekomen = Jansen / Claassen

T = 10 ton binnen = || (p.a.) geen schip te vinden = 4½ eerste auto = Jung: C.C.D. in schip = 's avonds Jung: Ekelschot CCD gebeld dat tussen komst dienstaan; Ga morgen naar Ekelschot

11 april. 1e verkoop 5 k.g. per persoon à 20 cent = Bersma 150 l. ... bestelt = 2 auto's A B D Wilmink en Kalff rijden mee = A.B.D. auto's komen niet = met Jung naar Duf-Kok (Spaarndam) niet thuis = bezoek Heugo = Baatjes en Willemse bewaking = met Jung A B D = met Kallmann en Heijnhout regeling morgen besproken = 's avonds Zonneveld en Spoelstra = vrijdag afspreken.

12 april. Heijnhoek voor mededeling bij schip; dus verbieden Zonneveld laat zeggen = vannacht Weber en Wilmink wacht op schip = waar 25 ... gebleven? Zonneveld zal vragen = Kleeman voor collecte van ... met Heijnhoek, Kallmann en Jung besproken: vrijdag 30 Kg. à 25 cent = Willemse en Baatjes blijven waken.

13 april Zonneveld naar Spaarndam, Wilmink nagaande Weber eventueel ook 's nachts wacht = Molenaar: wordt

voorbereiding boekwerk	naam:
Zandvoort in bezettingstijd	straat:
1940- 1945	geb.datum:
aangesl. organisatie:	activiteiten:

....

van wagens gehaald; Weber, v. Noort, de Heer, Kalff
rijden mee = Willemse en Beekes 's avonds terug=
Weber, Doornes, Kerr wacht = Spoelstra, Wilmink,
Weber: schippers zegt: rest van mij!; teruggezonden:
doorladen, desnoods weermacht inroepen = 3 uur
lang stagnatie = opgenomen aantal zakken 12/4
gelost = v. Noort overnemen van Willemse =
10 H.L. Pastoor van Patronaat =

14 April 10 Kg. 25 cent = bloemen =

15 April Jung: generaal maakt verklaring:

16 April Heyenbrock, burgemeester, Gerke over: geen bloemen
burgemeester, waarom Heyenbrock niet meegedaan?
en P.W.? Gerke schors gehad?

17 April. met Jung naar A'dam V.B.N.A. betaald; schippers
afgerekend -

20 April. Aardappelen verdeeld -

's avonds in consistorie N.H. Kerk - huldiging
door comité uit burgerij: cadeau voor
Jung, Molenaar, Spoelstra en mij zelf
(ik ontving bord in delfts blauw en koperen
bloempot).